

ŞCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ

Facultatea de sociologie şi comunicare

Rawan SAMMAN

**Titlul tezei (Sentimentul de comunitate şi
adaptarea psihosocială a migranţilor sirieni)**

**Titlul tezei (Sense of community and
psychosocial adjustment of Syrian
immigrants)**

REZUMAT

Conducător ştiinţific

Prof.dr. Florentina SCÂRNECI -DOMNIŞORU

BRAŞOV, 2026

Cuprins

1. Introducere.....	3
1. Structura tezei.....	3
3. Fundamente teoretice şi studii anterioare.....	4
3.1 Migraţia şi teoriile migraţiei.....	5
3.2 Adaptarea psihosocială şi integrarea	5
3.3 Sentimentul de comunitate.....	6
3.4 Contexte naţionale: Germania, Suedia şi România.....	7
3.5 Studii anterioare şi lacuna de cercetare.....	7
4. Problema de cercetare şi cadrul studiului.....	8
4.1 Întrebările de cercetare	9
4.2 Importanţa studiului.....	9
5. Metodologie	9
5.1 Abordarea metodologică, colectarea datelor şi procedurile de cercetare.....	9
5.2 Credibilitatea cercetării şi consideraţii etice	11
6. Rezultatele cercetării.....	12
6.1 Experiinţe pozitive şi factori facilitatori	12
6.2 Experiinţe negative şi factori inhibitori.....	15
6.3 Sintează integrativă a rezultatelor	17
6.3.1 Dimensiuni care modelează adaptarea psihosocială	18
6.3.2 Dimensiuni intercorelate ale sentimentului de comunitate identificate în rezultate.....	18
6.3.3 Traiectorii care conduc la dificultăţi de adaptare psihosocială şi la un sentiment redus de comunitate.....	19
6.3.4 Model interpretativ al adaptării psihosociale şi al sentimentului de comunitate bazat pe rezultatele studiului.....	19
7. Cadru orientativ pentru consolidarea adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate	20
7.1 Principii directe	20
7.2 Grupuri-ţintă şi actori implicaţi.....	21
7.3 Domenii de intervenţie	21
7.3.1 Adaptarea psihosocială.....	21
7.3.2 Adaptarea socială.....	22
7.3.3 Sentimentul de comunitate.....	22
7.4 Niveluri de intervenţie	23
7.5 Lecţii comparative din Germania, Suedia şi România.....	24
7.6 Mecanisme de implementare şi monitorizare.....	24
7.7 Prioritizarea strategică a intervenţiilor	24
8. Contribuţii ştiinţifice, limitări şi direcţii pentru cercetări viitoare	25
9. Concluzii finale.....	27

1. Introducere

Migrația a devenit unul dintre cele mai importante fenomene sociale care modelează societățile contemporane. În ultimele decenii, creșterea nivelurilor de strămutare, migrație forțată, solicitare a azilului și mobilitate internațională a atras o atenție tot mai mare din partea factorilor de decizie politică, a cercetătorilor și a organizațiilor internaționale. Migrația nu mai este înțeleasă doar ca o deplasare geografică dintr-un loc în altul, ci ca un proces complex care influențează indivizii, familiile, comunitățile și instituțiile la multiple niveluri.

Pentru migranți, relocarea implică adesea transformări profunde care depășesc simpla deplasare fizică. Integrarea într-un nou mediu social presupune eforturi continue de reconstruire a rutinelor cotidiene, de stabilire a relațiilor sociale, de adaptare la sisteme instituționale necunoscute și de înțelegere a unor norme și valori culturale diferite. În consecință, migrația reprezintă nu doar o tranziție spațială, ci și o transformare psihologică, socială și culturală care se desfășoară în timp.

În acest context, adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate au devenit concepte centrale pentru înțelegerea experiențelor migranților. Adaptarea se referă la eforturile indivizilor de a atinge bunăstarea psihologică, participarea socială și stabilitatea funcțională în noul mediu de viață, în timp ce sentimentul de comunitate reflectă apartenența, acceptarea, calitatea de membru și legătura emoțională cu societatea gazdă. Împreună, aceste dimensiuni oferă o perspectivă mai amplă asupra integrării, care depășește indicatorii tradiționali de natură economică și juridică.

Importanța acestor aspecte devine deosebit de evidentă în cazul migrației siriene de după izbucnirea conflictului din Siria în anul 2011. Fiind una dintre cele mai ample mișcări de strămutare forțată din istoria recentă, migrația siriană a generat experiențe complexe de adaptare într-o varietate de contexte naționale. Milioane de sirieni au fost nevoiți să își reconstruiască viața în medii sociale, culturale, juridice și instituționale noi, confruntându-se atât cu provocări, cât și cu oportunități care continuă să suscită interesul cercetării științifice.

Pornind de la aceste considerente, prezenta cercetare explorează adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate în rândul migranților sirieni care trăiesc în Germania, Suedia și România. Prin intermediul unei abordări calitative comparative, studiul urmărește să înțeleagă modul în care migranții experimentează procesele de adaptare în diferite contexte europene și cum interacționează factorii individuali, sociali și instituționali în modelarea acestor experiențe. Cercetarea se înscrie în principal în domeniul sociologiei, integrând totodată perspective din studiile migrației, psihologia comunitară și cercetările privind adaptarea psihosocială.

1. Structura tezei

Teza este organizată în șase capitole principale, la care se adaugă rezumatul în limba engleză și în limba română, bibliografia, anexele, lista publicațiilor și declarația de autenticitate.

Introducerea prezintă contextul general al cercetării și relevanța analizei adaptării psihosociale și a sentimentului de comunitate în rândul migranților sirieni aflați în diferite contexte europene.

Capitolul I prezintă cadrul teoretic al cercetării. Acesta abordează conceptul de migrație, clasificările migrației și principalele teorii ale migrației. De asemenea, examinează adaptarea psihosocială și teoriile explicative asociate acesteia în contextul migrației, conceptul și componentele sentimentului

de comunitate, politicile privind migraţia şi integrarea în ţările gazdă selectate, precum şi studiile anterioare referitoare la migraţie, adaptare şi migraţia siriană.

Capitolul al II-lea prezintă problema de cercetare şi cadrul general al studiului. Acesta include formularea problemei de cercetare, obiectivele şi întrebările cercetării, importanţa teoretică şi practică a studiului, definiţiile conceptelor-cheie, precum şi delimitările spaţiale, temporale, conceptuale şi metodologice ale cercetării.

Capitolul al III-lea descrie metodologia cercetării. Sunt prezentate abordarea metodologică, instrumentele de colectare a datelor, procedurile de cercetare, procesul de realizare a interviurilor, dimensiunea eşantionului şi atingerea saturaţiei datelor, caracteristicile participanţilor, procedurile de analiză a datelor, procesul de traducere, poziţionarea cercetătorului, criteriile de credibilitate şi rigurozitate ştiinţifică, aspectele etice şi limitele cercetării.

Capitolul al IV-lea prezintă rezultatele cercetării. Acesta este organizat în jurul experienţelor pozitive şi al factorilor facilitatori, al experienţelor negative şi al factorilor care îngreunează adaptarea, precum şi al unei sinteze integrative a rezultatelor. Capitolul analizează, de asemenea, rolul sprijinului social, absenţa alternativelor, rolul limbii în procesul de adaptare, decalajul privind creşterea copiilor, absenţa vieţii sociale, discriminarea şi acceptarea socială, provocările psihologice şi diferenţele dintre grupurile sociodemografice. Capitolul se încheie cu un model interpretativ al adaptării psihosociale şi al sentimentului de comunitate construit pe baza rezultatelor studiului.

Capitolul al V-lea dezvoltă un cadru orientativ pentru consolidarea politicilor de integrare destinate migranţilor sirieni. Acesta include obiectivele şi principiile directe ale cadrului, domeniile de intervenţie şi indicatorii de evaluare, recomandări specifice pentru Germania, Suedia şi România, lecţii comparative şi practici transferabile, rezultate şi efecte aşteptate, mecanisme de implementare şi monitorizare, prioritizarea strategică a acţiunilor, provocările potenţiale şi concluziile cadrului orientativ.

Capitolul al VI-lea prezintă concluziile finale ale tezei. Acesta este urmat de bibliografie, anexe, lista publicaţiilor şi declaraţia de autenticitate.

3. Fundamente teoretice şi studii anterioare

Înţelegerea adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate în rândul migranţilor necesită o perspectivă teoretică multidimensională, care să ia în considerare complexitatea experienţelor migraţionale şi diversitatea factorilor care le modelează. Migraţia nu se limitează la actul relocării propriu-zise, ci implică o serie de procese psihologice, sociale, culturale şi instituţionale interconectate, care continuă mult timp după sosirea în ţara gazdă. În consecinţă, prezenta cercetare se bazează pe mai multe perspective teoretice complementare care contribuie la înţelegerea migraţiei, adaptării, integrării şi apartenenţei comunitare.

Pe lângă fundamentele teoretice, a fost realizată şi o analiză a studiilor anterioare, cu scopul de a identifica principalele rezultate, abordările metodologice şi lacunele existente în literatura de specialitate. Împreună, literatura teoretică şi cea empirică oferă baza conceptuală necesară pentru analiza experienţelor migranţilor sirieni din Germania, Suedia şi România şi pentru interpretarea rezultatelor prezentei cercetări.

3.1 Migrația și teoriile migrației

Experiența migrației a fost analizată printr-o gamă largă de perspective teoretice care încearcă să explice de ce migrează oamenii, cum se desfășoară procesele migraționale și ce factori influențează deciziile și traseele migranților. Cercetările contemporane în domeniul migrației recunosc tot mai mult faptul că migrația este un fenomen complex și multidimensional, care nu poate fi explicat adecvat printr-o singură perspectivă teoretică. Deciziile de migrație sunt adesea modelate de interacțiunea dintre motivațiile individuale, relațiile sociale, oportunitățile economice, circumstanțele politice, condițiile instituționale și structurile globale mai largi. În consecință, literatura recentă a depășit explicațiile exclusiv economice și s-a orientat către abordări mai cuprinzătoare, care recunosc interacțiunea dinamică dintre inițiativa individuală și influențele structurale.

În acest sens, studiul utilizează mai multe teorii complementare ale migrației. Teoria factorilor de respingere și atracție (Push–Pull Theory) explică migrația ca rezultat al interacțiunii dintre condițiile nefavorabile din țara de origine și oportunitățile atractive din țara de destinație. Teoria rețelelor sociale (Network Theory) evidențiază rolul familiei, al prietenilor și al conexiunilor sociale în facilitarea migrației și în reducerea riscurilor și costurilor asociate acestora. Teoria capitalului uman (Human Capital Theory) consideră migrația o investiție strategică prin care indivizii încearcă să maximizeze beneficiile generate de educația, competențele și calificările lor profesionale. În schimb, Teoria sistemelor mondiale (World-Systems Theory) își îndreaptă atenția asupra inegalităților globale și a relațiilor structurale dintre regiunile dominante și cele dependente din punct de vedere economic, subliniind influența sistemelor economice și politice asupra fluxurilor migratorii. În mod similar, Teoria pieței duale a muncii (Dual Labour Market Theory) explică migrația prin cererea constantă de forță de muncă migrantă în economiile dezvoltate, în special în sectoarele caracterizate prin deficit de personal și condiții de muncă mai puțin atractive.

Deși fiecare dintre aceste teorii evidențiază dimensiuni diferite ale migrației, niciuna nu este suficientă de una singură pentru a explica complexitatea experiențelor migraționale contemporane, în special în situațiile de migrație forțată și refugiu. Din acest motiv, cercetarea adoptă o perspectivă integrativă care combină contribuțiile mai multor abordări teoretice. Această perspectivă permite înțelegerea migrației nu doar ca o decizie de relocare, ci și ca un proces inserat în contexte sociale, economice, politice și istorice mai ample, care continuă să influențeze experiențele de adaptare ale migranților după sosirea în țara gazdă.

3.2 Adaptarea psihosocială și integrarea

Adaptarea psihosocială reprezintă unul dintre conceptele centrale în cercetarea migrației, deoarece se concentrează asupra modului în care migranții se adaptează la noile medii sociale, culturale și instituționale după relocare. În loc să fie înțeleasă ca un rezultat unic și final, adaptarea este considerată, în general, un proces dinamic și continuu prin care indivizii încearcă să atingă bunăstarea psihologică, participarea socială și stabilitatea funcțională în cadrul societății gazdă. Acest proces include atât dimensiuni interne, precum ajustarea emoțională, strategiile de coping, reconstrucția identității și reziliența psihologică, cât și dimensiuni externe legate de relațiile sociale, participarea comunitară și interacțiunea cu instituțiile.

Literatura de specialitate sugerează că adaptarea este influențată de o gamă largă de factori care acționează la niveluri diferite. Caracteristici individuale precum vârsta, genul, nivelul educațional, motivația migrației și experiențele anterioare de viață pot influența traiectoriile de adaptare ale migranților. În același timp, factorii structurali — inclusiv politicile de imigrație, oportunitățile de pe piața muncii, sistemele de protecție socială, stabilitatea juridică și accesul la servicii — joacă un rol esențial în modelarea oportunităților de adaptare reușită. Prin urmare, adaptarea nu poate fi înțeleasă exclusiv ca o responsabilitate sau realizare individuală, ci mai degrabă ca rezultatul interacțiunii continue dintre migranți și mediile în care aceștia trăiesc.

Pentru explicarea acestor procese, studiul utilizează mai multe cadre teoretice complementare. Modelul aculturației al lui Berry evidențiază strategiile adoptate de migranți în interacțiunea cu noul mediu cultural, în timp ce Modelul integrării propus de Ager și Strang subliniază importanța ocupării forței de muncă, educației, locuirii, relațiilor sociale și drepturilor ca dimensiuni interdependente ale integrării. Perspectiva cursului vieții (Life Course Perspective) contribuie la înțelegerea adaptării ca proces cumulativ, influențat de momentul migrației, tranzițiile de viață și experiențele anterioare. Teoria capitalului social evidențiază rolul rețelelor sociale și al sistemelor de sprijin în facilitarea adaptării, iar teoriile integrării și ale asimilării segmentate arată modul în care structurile instituționale, discriminarea și oportunitățile disponibile pot genera traiectorii diferite de integrare în rândul migranților. Împreună, aceste abordări oferă o înțelegere multidimensională a adaptării psihosociale și integrării ca procese dinamice și dependente de context.

3.3 Sentimentul de comunitate

Pe lângă adaptarea psihosocială, prezenta cercetare acordă o atenție deosebită conceptului de sentiment de comunitate. Provenit din domeniul psihologiei comunitare, acest concept se referă la percepțiile indivizilor privind apartenența, calitatea de membru, atașamentul emoțional și angajamentul reciproc față de o anumită comunitate. Spre deosebire de indicatorii tradiționali ai integrării, care se concentrează în principal asupra unor rezultate obiective precum ocuparea unui loc de muncă, venitul sau statutul juridic, sentimentul de comunitate evidențiază dimensiunile subiective și relaționale ale experiențelor migranților.

Studiul se bazează în principal pe modelul propus de McMillan și Chavis, care conceptualizează sentimentul de comunitate prin cinci dimensiuni interdependente: apartenența (membership), influența (influence), consolidarea/recompensarea (reinforcement), integrarea și satisfacerea nevoilor (integration and fulfilment of needs) și conexiunea emoțională comună (shared emotional connection). Împreună, aceste dimensiuni surprind sentimentele de apartenență, influența reciprocă, sprijinul perceput, satisfacerea nevoilor individuale și colective, precum și atașamentul emoțional față de comunitate.

În contextul migrației, sentimentul de comunitate este deosebit de important deoarece adaptarea reușită nu poate fi redusă doar la securitatea juridică sau la stabilitatea economică. Migranții pot obține un loc de muncă, o locuință și un statut legal stabil, continuând totuși să experimenteze sentimente de izolare, excludere sau distanțare socială față de societatea gazdă. În schimb, relațiile sociale solide, participarea semnificativă și sentimentul de apartenență pot contribui în mod considerabil la bunăstarea individuală, chiar și în prezența unor dificultăți structurale. Din acest motiv,

cercetările recente recunosc tot mai mult sentimentul de comunitate ca o dimensiune esențială a integrării și incluziunii sociale pe termen lung.

3.4 Contexte naționale: Germania, Suedia și România

Deoarece experiențele de adaptare sunt puternic influențate de mediile sociale și instituționale, studiul adoptă o perspectivă comparativă care include trei țări europene: Germania, Suedia și România. Aceste țări au fost selectate deoarece reprezintă contexte diferite de integrare, istorii migraționale distincte, modele variate de protecție socială și abordări instituționale diferite privind migrația și primirea refugiaților.

Germania a dezvoltat unul dintre cele mai structurate sisteme de integrare din Europa, caracterizat prin cursuri formale de limbă, programe de ocupare a forței de muncă și mecanisme instituționale de sprijin. Deși aceste structuri oferă oportunități importante migranților, participanții se confruntă adesea cu provocări legate de complexitatea administrativă, procedurile birocratice și recunoașterea calificărilor profesionale. Prin urmare, adaptarea în contextul german presupune frecvent navigarea într-un sistem instituțional bine organizat, dar exigent.

Suedia este asociată în mod tradițional cu un model extins al statului bunăstării, care oferă acces larg la servicii sociale, educație, sănătate și programe de integrare. Timp de mulți ani, Suedia a fost considerată una dintre cele mai deschise destinații pentru refugiați și migranți. Cu toate acestea, modificările legislative recente și politicile migratorii mai restrictive au introdus noi forme de incertitudine privind stabilitatea juridică și posibilitatea stabilirii pe termen lung. Astfel, contextul suedez combină sprijinul social extins cu preocupări privind securitatea juridică și sentimentul de apartenență.

România reprezintă un context semnificativ diferit. Comparativ cu Germania și Suedia, infrastructura sa de integrare este mai puțin dezvoltată și se bazează într-o măsură mai mare pe inițiative locale, organizații ale societății civile și rețele informale de sprijin. Deși migranții întâlnesc adesea mai puține bariere birocratice și pot beneficia de relații interpersonale pozitive, accesul la servicii specializate de integrare este mai limitat. În consecință, traseele de adaptare din România depind într-o măsură mai mare de eforturile individuale și de sursele informale de sprijin.

Aceste diferențe oferă un cadru comparativ important pentru înțelegerea modului în care contextele naționale modelează experiențele migranților în ceea ce privește adaptarea, integrarea și sentimentul de comunitate.

3.5 Studii anterioare și lacuna de cercetare

Cercetările anterioare au generat un volum considerabil de cunoștințe privind procesele de migrație, adaptare și integrare. Numeroase studii au evidențiat importanța ocupării forței de muncă, a educației, a competențelor lingvistice, a stabilității juridice și a participării sociale ca indicatori esențiali ai integrării reușite. De asemenea, cercetările au demonstrat efectele pozitive ale rețelilor sociale, sprijinului instituțional și participării comunitare asupra bunăstării migranților și a stabilirii lor pe termen lung.

Studiile axate în mod specific pe migranții sirieni au evidențiat interacțiunea complexă dintre experiențele migrației forțate, provocările psihologice, relațiile sociale și mediile instituționale.

Rezultatele existente indică în mod constant că învăţarea limbii, accesul la ocupare, sprijinul social şi securitatea juridică joacă un rol important în modelarea traiectoriilor de adaptare. Cercetările au arătat, de asemenea, că experienţele migranţilor diferă considerabil între ţările gazdă, reflectând diferenţele dintre politicile naţionale, sistemele de protecţie socială şi atitudinile societăţii.

În ciuda acestor contribuţii, literatura de specialitate prezintă încă o serie de lacune importante. În primul rând, o mare parte dintre studiile existente continuă să se concentreze în principal asupra indicatorilor obiectivi ai integrării, în timp ce dimensiuni subiective precum apartenenţa, acceptarea, ataşamentul emoţional şi sentimentul de comunitate beneficiază de o atenţie relativ redusă. În al doilea rând, multe cercetări utilizează abordări cantitative, mai puţin adecvate pentru explorarea experienţelor trăite şi a semnificaţiilor personale asociate migraţiei şi adaptării. În al treilea rând, studiile calitative comparative care examinează migraţii sirieni în diferite contexte europene sunt încă limitate. În sfârşit, contextul românesc rămâne insuficient reprezentat comparativ cu ţări precum Germania şi Suedia, în ciuda relevanţei sale crescânde în cadrul migraţiei contemporane.

Prezenta cercetare răspunde acestor lacune prin realizarea unei analize calitative comparative a experienţelor migranţilor sirieni din Germania, Suedia şi România. Prin examinarea simultană a adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate şi prin explorarea variaţiilor asociate factorilor demografici şi contextuali, studiul urmăreşte să contribuie la o înţelegere mai cuprinzătoare a experienţelor trăite de migranţi şi a proceselor care modelează adaptarea şi integrarea acestora.

4. Problema de cercetare şi cadrul studiului

În ciuda extinderii considerabile a cercetărilor privind migraţia şi integrarea în ultimele decenii, persistă lacune importante de cunoaştere referitoare la experienţele subiective ale migranţilor, în special în ceea ce priveşte adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate. O mare parte a studiilor anterioare s-a concentrat asupra indicatorilor obiectivi ai integrării, precum ocuparea forţei de muncă, venitul, educaţia, statutul juridic şi competenţele lingvistice. Deşi aceşti indicatori oferă informaţii valoroase despre integrarea structurală, ei furnizează adesea o înţelegere limitată a experienţelor subiective ale migranţilor, inclusiv a sentimentelor de apartenenţă, acceptare socială, participare comunitară şi bunăstare psihologică.

În plus, o mare parte a literaturii existente privind migraţii sirieni din Europa s-a concentrat asupra unor contexte naţionale specifice, în special Germania şi Suedia. Alte contexte europene, precum România, rămân relativ slab reprezentate în literatura de specialitate, în ciuda relevanţei lor tot mai mari în cadrul dinamicilor migraţionale contemporane. De asemenea, studiile care examinează simultan adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate într-un cadru comparativ care ia în considerare diferenţele legate de gen, vârstă, statut marital, tipul migraţiei, durata migraţiei şi ţara de rezidenţă sunt încă relativ limitate.

În consecinţă, prezenta cercetare răspunde nevoii de a înţelege mai profund modul în care adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate sunt trăite şi construite de migraţii sirieni care locuiesc în diferite contexte europene. Mai precis, studiul urmăreşte să exploreze factorii care facilitează sau împiedică aceste procese şi să identifice asemănările şi diferenţele existente între experienţele migranţilor în contexte demografice, sociale şi instituţionale diverse.

Prin urmare, cercetarea a urmărit două obiective principale:

- 1) Identificarea aspectelor pozitive ale experienței migrației, așa cum sunt percepute de migranții sirieni care trăiesc în diferite țări europene, precum și explorarea factorilor care facilitează adaptarea psihosocială și dezvoltarea sentimentului de comunitate în cadrul societăților gazdă.
- 2) Identificarea aspectelor negative ale experienței migrației și explorarea factorilor care împiedică adaptarea psihosocială, integrarea și dezvoltarea sentimentului de comunitate în rândul migranților sirieni din diferite contexte europene.

4.1 Întrebările de cercetare

Studiul a fost ghidat de următoarele întrebări de cercetare:

- 1) Care sunt aspectele pozitive percepute ale experienței migrației în rândul migranților sirieni și ce factori facilitează adaptarea psihosocială și dezvoltarea sentimentului de comunitate în societățile gazdă?
- 2) Care sunt aspectele negative percepute ale experienței migrației în rândul migranților sirieni și ce factori împiedică adaptarea psihosocială și dezvoltarea sentimentului de comunitate în societățile gazdă?

4.2 Importanța studiului

Importanța prezentei cercetări este atât teoretică, cât și practică.

Din perspectivă teoretică, studiul contribuie la reducerea unei lacune importante din cercetarea migrației prin reunirea conceptelor de adaptare psihosocială și sentiment de comunitate într-un cadru calitativ comparativ care include trei contexte europene diferite. Cercetarea extinde înțelegerea actuală a experiențelor trăite de migranți, depășind indicatorii structurali tradiționali ai integrării și analizând dimensiunile subiective, relaționale și comunitare ale procesului de adaptare. De asemenea, studiul aduce o contribuție relevantă la literatura de specialitate prin includerea contextului românesc, care rămâne insuficient reprezentat în cercetările privind migrația siriană în Europa.

Din perspectivă practică, cercetarea oferă o înțelegere aprofundată a factorilor care facilitează sau împiedică adaptarea, integrarea și dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară în rândul migranților. Pornind direct de la experiențele trăite ale migranților, rezultatele furnizează informații fundamentate empiric care pot sprijini factorii de decizie politică, instituțiile guvernamentale, autoritățile locale, organizațiile societății civile și profesioniștii implicați în domeniile migrației, integrării și suportului psihosocial. În plus, studiul transpune rezultatele obținute într-un cadru orientativ practic, destinat susținerii dezvoltării unor politici și intervenții de integrare mai incluzive, mai sensibile la context și mai sustenabile pe termen lung.

5. Metodologie

5.1 Abordarea metodologică, colectarea datelor și procedurile de cercetare

Prezenta cercetare a adoptat o abordare calitativă exploratorie, având ca scop înțelegerea experiențelor trăite ale migranților sirieni din Europa și analiza modului în care adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate se construiesc în contexte sociale și instituționale diferite. Metodologia calitativă a fost aleasă deoarece permite explorarea aprofundată a semnificațiilor pe care participanții

le atribuie propriilor experiențe și facilitează examinarea dimensiunilor psihologice, sociale și relaționale care nu pot fi surprinse în mod adecvat exclusiv prin indicatori cantitativi.

Cercetarea a fost ghidată de un design emergent și flexibil. În locul unei structuri analitice rigide și complet prestabilite, procesul de cercetare a evoluat progresiv pe parcursul colectării și analizei datelor. Această abordare a permis aprofundarea înțelegerii experiențelor participanților, extinderea categoriilor analitice emergente, compararea diferitelor experiențe și identificarea relațiilor dintre teme și concepte. În consecință, analiza a depășit nivelul unei simple categorii tematice descriptive, orientându-se către dezvoltarea unor modele interpretative mai complexe și a unor relații explicative asociate adaptării psihosociale și sentimentului de comunitate.

Eșantionul analitic complet a fost alcătuit din 33 de cazuri, incluzând 25 de interviuri semi-structurate realizate cu migranți sirieni și 8 materiale calitative secundare de sprijin. Cazurile au fost distribuite în trei țări europene – Germania, Suedia și România – ceea ce a permis realizarea unei analize comparative a unor contexte instituționale, juridice și sociale diferite. Includerea acestor trei țări a oferit posibilitatea examinării experiențelor de adaptare în medii caracterizate prin modele distincte de integrare, niveluri diferite de protecție socială, grade variate de stabilitate juridică și oportunități diferite de participare socială.

Eșantionul a fost conceput astfel încât să reflecte o diversitate sociodemografică semnificativă, pentru a surprinde o gamă cât mai largă de experiențe migratorii și traiectorii de adaptare. Participanții au inclus atât femei, cât și bărbați, persoane aparținând unor categorii de vârstă diferite, precum și migranți necăsătoriți și căsătoriți. Eșantionul a inclus, de asemenea, persoane cu trasee migratorii diferite, respectiv refugiați, migranți veniți prin reunificare familială și migranți pentru studii. În plus, participanții au variat în funcție de durata șederii în țara gazdă, de la persoane recent sosite până la rezidenți de lungă durată care locuiau de peste un deceniu în societățile gazdă.

Pentru a facilita analiza comparativă, participanții au fost grupați în funcție de gen, categorie de vârstă, statut marital, tipul migrației, țara de rezidență și numărul de ani scurși de la migrație. Această diversitate a făcut posibilă explorarea nu doar a experiențelor comune de adaptare, ci și a diferențelor asociate acestor variabile și a intersecțiilor dintre ele.

Includerea participanților cu experiențe migratorii diverse a fost deosebit de importantă pentru obiectivele analitice ale cercetării. În loc să trateze migranții sirieni ca pe un grup omogen, studiul a urmărit să exploreze modul în care experiențele de adaptare diferă în funcție de circumstanțele de viață, motivațiile migrației, situația familială și istoricul stabilirii în țara gazdă. Prin urmare, structura eșantionului a susținut atât comparațiile în interiorul grupurilor, cât și comparațiile între grupuri, permițând identificarea unor modele recurente, precum și a unor variații semnificative între diferite categorii demografice și contextuale.

Participanții au fost recrutați prin metoda bulgărelui de zăpadă (*snowball sampling*). Rețelele personale și sociale au facilitat accesul la alți participanți care îndeplineau criteriile cercetării și care dețineau experiențe diverse de migrație și adaptare în cele trei țări selectate. Această strategie de recrutare a fost deosebit de adecvată având în vedere caracterul personal și uneori sensibil al experiențelor migratorii, care poate face metodele directe de recrutare mai puțin eficiente.

Interviurile semi-structurate au constituit principala metodă de colectare a datelor. Toate interviurile au fost realizate în limba arabă, limba maternă a participanţilor, ceea ce le-a permis acestora să îşi exprime experienţele, emoţiile, percepţiile şi evaluările privind migraţia şi adaptarea într-o manieră naturală şi detaliată. Ghidul de interviu a fost elaborat pe baza obiectivelor cercetării, a întrebărilor de cercetare şi a cadrului teoretic, păstrând în acelaşi timp suficientă flexibilitate pentru a urmări aspectele şi temele introduse de participanţi în timpul interviurilor.

Interviurile au explorat patru domenii principale: beneficiile şi aspectele pozitive percepute ale migraţiei, factorii care facilitează adaptarea, dezavantajele şi consecinţele negative percepute ale migraţiei, precum şi provocările şi obstacolele care îngreunează adaptarea şi integrarea.

Pe lângă interviuri, cercetarea a inclus opt materiale calitative secundare de sprijin, care au cuprins studii de caz, interviuri şi materiale publicate disponibile publicului. Aceste materiale nu au fost analizate separat de datele provenite din interviuri, ci au fost integrate în procesul analitic general pentru a consolida interpretarea, a îmbogăţi înţelegerea contextuală şi a susţine comparaţiile între diferite surse de date. Integrarea lor a contribuit la extinderea perspectivei analitice asupra experienţelor migraţiei siriene în contextele europene investigate.

Datele au fost analizate prin analiza tematică, cu sprijinul programului NVivo 14. Acest software a facilitat organizarea datelor, procedurile de codificare, dezvoltarea categoriilor şi explorarea relaţiilor dintre teme. Procesul analitic a început cu lecturi repetate ale materialului empiric, urmate de codificarea iniţială şi gruparea progresivă a codurilor în categorii mai largi. Ulterior, aceste categorii au fost dezvoltate în teme majore şi modele interpretative.

Pe măsură ce analiza a avansat, accentul s-a deplasat de la simpla descriere tematică către examinarea relaţiilor dintre categorii, compararea experienţelor între ţări şi grupuri sociodemografice şi construirea unor modele conceptuale care ilustrează factorii şi procesele ce influenţează adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate.

Diversitatea eşantionului şi recurenţa anumitor modele în cazuri diferite au contribuit la atingerea unui nivel adecvat de saturaţie tematică. Temele centrale au început să apară în mod repetat atât în interviuri, cât şi în materialele de sprijin, în timp ce datele colectate ulterior au contribuit în principal la aprofundarea interpretărilor, clarificarea contextelor şi rafinarea înţelegerii diferenţelor dintre cazuri şi contexte, fără a genera teme centrale complet noi.

5.2 Credibilitatea cercetării şi consideraţii etice

Pentru consolidarea credibilităţii şi rigurozităţii cercetării au fost utilizate mai multe strategii metodologice. Acestea au inclus documentarea sistematică a procesului de cercetare şi analiză, utilizarea citatelor directe ale participanţilor pentru menţinerea unei legături strânse între interpretare şi datele empirice şi realizarea unor comparaţii continue între cazuri, grupuri şi contexte naţionale.

Credibilitatea rezultatelor a fost consolidată suplimentar prin triangulare, realizată prin combinarea datelor provenite din interviuri cu materialele calitative secundare, compararea constatărilor între cele trei contexte europene şi utilizarea mai multor perspective teoretice în procesul de interpretare.

Din punct de vedere etic, cercetarea a respectat principiile consacrate ale cercetării ştiinţifice. Participanţii au fost informaţi cu privire la obiectivele studiului, participarea a fost în întregime

voluntară, iar confidenţialitatea şi anonimatul au fost garantate. Toate datele colectate au fost utilizate exclusiv în scopuri ştiinţifice.

Fondul lingvistic şi cultural comun dintre cercetător şi participanţi a contribuit la construirea unei relaţii de încredere şi la facilitarea comunicării. În acelaşi timp, un proces continuu de reflecţie critică şi conştientizare metodologică a contribuit la menţinerea unei distanţe analitice adecvate pe parcursul interpretării rezultatelor.

Procesul analitic a fost ghidat de cele două întrebări principale ale cercetării referitoare la dimensiunile pozitive şi negative ale experienţelor migratorii. Totuşi, în concordanţă cu caracterul exploratoriu al studiului, analiza a generat treptat dimensiuni comparative şi interpretative suplimentare care au depăşit structura analitică iniţială. Pe măsură ce anumite modele au început să se repete în interviuri şi în materialele de sprijin, teme precum sprijinul social, limba, dinamica familială, participarea socială, absenţa alternativelor şi variaţiile sociodemografice au devenit tot mai vizibile.

Aceste teme au contribuit la aprofundarea înţelegerii adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate şi au stat la baza dezvoltării modelelor interpretative prezentate în capitolul rezultatelor.

6. Rezultatele cercetării

Rezultatele studiului se bazează pe analiza interviurilor semi-structurate şi a materialelor calitative de sprijin. În concordanţă cu obiectivele şi întrebările de cercetare, rezultatele sunt organizate în jurul a două arii analitice majore: experienţele pozitive şi factorii facilitatori, pe de o parte, şi experienţele negative şi factorii care îngreunează adaptarea, pe de altă parte.

Deşi analiza a fost iniţial ghidată de aceste două direcţii generale, caracterul inductiv şi iterativ al procesului de cercetare a permis emergenţa unor teme, relaţii şi dimensiuni comparative suplimentare. Pe măsură ce colectarea şi analiza datelor au progresat, modele legate de sprijinul social, limbă, dinamica familială, participarea socială, absenţa alternativelor şi diferenţele sociodemografice au devenit tot mai evidente. Aceste teme au contribuit la o înţelegere mai profundă a adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate şi au stat la baza modelelor interpretative dezvoltate în partea finală a capitolului.

Rezultatele sunt prezentate printr-o combinaţie de analiză tematică, interpretare comparativă şi examinare transversală a contextelor, evidenţiind atât experienţele comune, cât şi variaţiile existente între grupurile demografice şi contextele naţionale diferite.

6.1 Experienţe pozitive şi factori facilitatori

Rezultatele indică faptul că participanţii au evaluat în general experienţa migraţiei într-o manieră pozitivă, în pofida numeroaselor provocări asociate adaptării şi integrării. Evaluările pozitive au fost asociate cu o combinaţie de factori individuali, familiali, sociali, juridici şi practici care au contribuit la îmbunătăţirea calităţii vieţii şi la creşterea sentimentelor de siguranţă şi stabilitate.

Au fost identificaţi mai mulţi factori facilitatori consideraţi deosebit de importanţi pentru susţinerea adaptării psihosociale. Printre aceştia se numără stabilitatea juridică, accesul la oportunităţi educaţionale şi profesionale, securitatea economică, învăţarea limbii, existenţa unor medii instituţionale favorabile şi oportunităţile de participare la viaţa comunitară. Participanţii au descris

frecvent adaptarea ca pe un proces gradual care devine mai uşor atunci când nevoile fundamentale şi stabilitatea pe termen lung sunt asigurate.

La nivel individual, participanţii au făcut referire la caracteristici personale precum capacitatea de adaptare, răbdarea, perseverenţa, flexibilitatea, deschiderea către învăţare şi orientarea către oportunităţile viitoare în detrimentul dificultăţilor prezente. Aceste caracteristici au contribuit la gestionarea provocărilor asociate relocării, incertitudinii şi necesităţii de a reconstrui diferite aspecte ale vieţii. Rezultatele sugerează că adaptarea nu a fost determinată exclusiv de condiţiile externe, ci şi de modul în care indivizii au interpretat şi au răspuns acestor condiţii.

Sprrijinul social a reprezentat unul dintre cei mai influenţi factori facilitatori. Sprrijinul oferit de membrii familiei, parteneri, prieteni, membri ai comunităţii siriene, persoane din societatea gazdă şi organizaţii comunitare a contribuit la reducerea incertitudinii, la îmbunătăţirea stării emoţionale şi la creşterea încrederii în gestionarea noului mediu social. Sprrijinul social a funcţionat nu doar ca resursă practică, ci şi ca sursă de securitate emoţională, apartenenţă şi rezilienţă psihologică.

Factorii instituţionali şi contextuali au avut, de asemenea, un rol semnificativ. Permisele de şedere, posibilitatea obţinerii cetăţeniei, serviciile medicale, oportunităţile educaţionale, sistemele de protecţie socială şi accesul la ocuparea forţei de muncă au fost frecvent descrise ca surse de stabilitate şi siguranţă. Participanţii au asociat adesea securitatea juridică şi instituţională cu posibilitatea de a planifica viitorul, de a lua decizii pe termen lung şi de a dezvolta treptat legături mai puternice cu societatea gazdă.

Rezultatele au evidenţiat şi importanţa proceselor de evaluare comparativă. Participanţii şi-au raportat frecvent situaţia actuală la experienţele trăite anterior în Siria sau în etapele precedente ale deplasării. Pentru mulţi dintre ei, în special pentru refugiaţi, avantajele asociate siguranţei, stabilităţii, protecţiei juridice şi oportunităţilor de viitor au depăşit dificultăţile întâlnite în procesul de adaptare. Această perspectivă comparativă a contribuit la evaluări mai pozitive ale migraţiei, chiar şi în prezenţa unor provocări persistente.

În strânsă legătură cu acest aspect, absenţa unor alternative realiste a apărut ca un factor facilitator important. În special în cazul refugiaţilor, adaptarea a fost susţinută de percepţia că întoarcerea la condiţiile anterioare de viaţă era imposibilă sau profund nedorită. Mai degrabă decât să reprezinte o formă de resemnare pasivă, această percepţie a funcţionat adesea ca un mecanism motivaţional care a încurajat perseverenţa, acceptarea dificultăţilor şi investiţia continuă în procesul de integrare.

Analiza comparativă a arătat că factorii facilitatori nu au fost experimentaţi uniform. Femeile au accentuat mai frecvent aspectele legate de familie, bunăstarea copiilor şi relaţiile de sprrijin, în timp ce bărbaţii au pus accent pe oportunităţile practice, independenţă şi realizările profesionale. Diferenţe au apărut şi între grupurile de vârstă. Participanţii mai tineri au evidenţiat oportunităţile educaţionale, dezvoltarea personală şi aspiraţiile de viitor, în timp ce participanţii mai vârstnici au acordat o importanţă mai mare stabilităţii, securităţii şi stabilirii pe termen lung.

Diferenţe au fost observate şi în funcţie de tipul migraţiei. Refugiaţii au descris frecvent siguranţa, protecţia juridică şi absenţa alternativelor viabile ca factori centrali ai adaptării. Migranţii veniţi pentru studii au accentuat oportunităţile educaţionale, dezvoltarea competenţelor şi perspectivele

profesionale, în timp ce migranții veniți prin reunificare familială au subliniat rolul rețelelor familiale existente și al sprijinului emoțional.

La nivel contextual, participanții din Germania au făcut referire în mod frecvent la oportunitățile instituționale și la traseele bine structurate de integrare. Participanții din Suedia au evidențiat protecția socială și securitatea oferite de statul bunăstării, în timp ce participanții din România au accentuat acceptarea socială, accesibilitatea și rolul pozitiv al comunităților locale și al relațiilor interpersonale.

Participanții au identificat o gamă largă de beneficii asociate migrației. Aceste beneficii au depășit dimensiunea economică și au inclus aspecte psihologice, sociale, familiale, juridice și practice. La nivel individual, migrația a fost asociată cu sentimente sporite de siguranță, libertate, dezvoltare personală, încredere în sine și independență. La nivel familial, participanții au subliniat oportunitățile educaționale pentru copii, accesul la servicii medicale, stabilitatea familiei și capacitatea crescută de a sprijini rudele rămase în Siria. La nivel structural, migranții au menționat frecvent drepturile juridice, organizarea sistemelor publice, protecția instituțională, libertatea de circulație și predictibilitatea vieții cotidiene.

Analiza a demonstrat că beneficiile percepute și factorii facilitatori au variat între grupurile sociodemografice. Femeile au pus accent mai ales pe beneficiile familiale, precum viitorul copiilor, oportunitățile educaționale, protecțiile asociate maternității și bunăstarea familiei. Bărbații au evidențiat mai frecvent realizările individuale, oportunitățile profesionale, stabilitatea financiară și avantajele practice ale migrației.

Diferențe au apărut și între categoriile de vârstă. Participanții mai tineri au accentuat oportunitățile de dezvoltare personală, educație și explorare, în timp ce participanții mai vârstnici au valorizat în special siguranța, stabilitatea, accesul la servicii medicale și protecția pe termen lung.

Tipul migrației a influențat, la rândul său, evaluarea experiențelor. Refugiații au subliniat siguranța, protecția și posibilitatea reconstruirii vieții după experiențe de conflict și insecuritate. Migranții veniți prin reunificare familială au accentuat stabilitatea familială, sprijinul emoțional și importanța menținerii unității familiale. Cei veniți pentru studii au evidențiat oportunitățile educaționale, dezvoltarea personală și perspectivele profesionale viitoare.

Rezultatele au evidențiat și diferențe între cele trei țări analizate. Participanții din Suedia au accentuat frecvent beneficiile asociate protecției sociale, stabilității juridice, serviciilor medicale și sistemelor extinse de asistență socială. În Germania, evaluările pozitive au fost legate în principal de existența unor mecanisme instituționale bine structurate, a programelor de integrare și a oportunităților profesionale. În România, participanții au evidențiat mai ales relațiile interpersonale pozitive, acceptarea socială și sprijinul primit din partea comunităților locale, în ciuda unei infrastructuri de integrare mai puțin dezvoltate.

În ansamblu, rezultatele indică faptul că evaluările pozitive ale migrației și adaptarea reușită au fost modelate de interacțiunea dinamică dintre resursele personale, relațiile sociale, sprijinul instituțional și condițiile contextuale mai largi. Acești factori au funcționat împreună, și nu separat, generând traiectorii diverse prin care migranții au dezvoltat adaptare psihosocială și sentiment de comunitate în societățile gazdă.

Rezultatele sugerează că adaptarea pozitivă nu poate fi explicată exclusiv prin existența unor condiții obiective favorabile, precum ocuparea unui loc de muncă, obținerea rezidenței legale sau accesul la servicii. Aceste elemente par să dobândească o semnificație mai mare atunci când sunt însoțite de relații sociale de sprijin, reziliență psihologică și o orientare clară către viitor. În numeroase relatări, adaptarea nu a fost descrisă ca absență a dificultăților, ci ca abilitatea de a menține stabilitatea, scopul și speranța în ciuda provocărilor persistente.

Rezultatele indică, de asemenea, că evaluările migranților au fost modelate frecvent prin comparații între viața de dinainte și cea de după migrație. Evaluările pozitive nu au apărut neapărat deoarece contextul gazdă era perceput ca ideal, ci pentru că oferea avantaje considerate importante în raport cu experiențele anterioare de insecuritate, instabilitate, oportunități limitate sau perspective reduse de viitor. Această constatare sugerează că adaptarea este influențată nu doar de condițiile actuale de viață, ci și de istoricul personal, așteptările și reperele de referință ale migranților. În consecință, adaptarea trebuie înțeleasă ca un proces dinamic, modelat simultan de oportunități obiective și de interpretările subiective ale acestora.

6.2 Experiențe negative și factori inhibitori

În ciuda numeroaselor beneficii asociate migrației, participanții au descris și o gamă largă de dificultăți și provocări care au influențat procesul lor de adaptare psihosocială și dezvoltarea sentimentului de comunitate. Rezultatele indică faptul că adaptarea a fost rareori percepută ca un proces liniar sau lipsit de obstacole. Dimpotrivă, majoritatea participanților au descris-o ca pe un proces continuu de negociere între oportunități și constrângeri, între stabilitate și incertitudine, între apartenență și alienare.

Au fost identificați mai mulți factori care au îngreunat adaptarea. Printre aceștia se numără dificultățile lingvistice, limitarea relațiilor sociale, provocările birocratice și administrative, incertitudinea privind viitorul, presiunile financiare, diferențele culturale, experiențele de discriminare, dificultățile familiale și consecințele emoționale ale deplasării și separării de mediile sociale familiare. Deși importanța relativă a acestor dificultăți a variat între participanți, ele au contribuit împreună la modelarea experiențelor de adaptare în țările gazdă.

Dintre toți factorii inhibitori identificați, limba a reprezentat una dintre cele mai frecvent menționate provocări. Participanții au descris competențele lingvistice ca fiind esențiale pentru accesul la piața muncii, educație, servicii medicale, instituții publice și participare socială. Dificultățile de comunicare au limitat adesea posibilitatea dezvoltării unor relații semnificative cu membrii societății gazdă și au redus oportunitățile de implicare deplină în viața comunității. Rezultatele arată că barierele lingvistice au fost deosebit de evidente în primele etape ale stabilirii, deși efectele lor au continuat adesea și pe termen lung.

Analiza comparativă a evidențiat că dificultățile de adaptare nu au fost distribuite uniform între participanți. Femeile au făcut referire mai frecvent la provocări asociate diferențelor culturale, creșterii copiilor, responsabilităților familiale și preocupărilor legate de socializarea copiilor în medii culturale diferite. Bărbații au accentuat mai des dificultățile administrative, problemele legate de ocuparea forței de muncă și barierele instituționale. Aceste diferențe sugerează că experiențele de adaptare sunt influențate de rolurile sociale, responsabilitățile familiale și circumstanțele de viață.

Diferențe au apărut și între grupurile de vârstă. Participanții cu vârste cuprinse între 30 și 39 de ani au raportat cea mai mare diversitate de provocări, inclusiv bariere lingvistice, experiențe de discriminare, presiuni familiale și dificultăți în concilierea responsabilităților profesionale și familiale. Participanții mai tineri au discutat mai frecvent despre incertitudinea viitorului, traseele educaționale și stabilitatea economică, în timp ce participanții mai în vârstă au subliniat dificultățile asociate înaintării în vârstă, oportunităților limitate de dezvoltare profesională și adaptării la sisteme sociale și culturale noi.

Tipul migrației a influențat, de asemenea, experiențele de adaptare. Refugiații au descris frecvent incertitudinea, preocupările juridice, presiunile economice și izolarea socială. Participanții care au migrat prin reunificare familială au făcut referire mai des la tensiuni culturale, provocări parentale și dificultăți asociate reconstruirii vieții familiale într-un context nou. Migranții veniți pentru studii au accentuat barierele lingvistice, relațiile sociale limitate și preocupările privind stabilirea pe termen lung și oportunitățile viitoare.

Dincolo de dificultățile practice și instituționale, participanții au descris frecvent provocări emoționale și psihologice asociate migrației. Sentimentele de singurătate, alienare, incertitudine, dor de casă și epuizare emoțională au fost prezente în numeroase relatări. Pentru unii participanți, aceste experiențe au persistat chiar și după obținerea unor indicatori obiectivi de integrare, precum ocuparea unui loc de muncă, rezidența legală sau stabilitatea financiară. Această constatare sugerează că succesul adaptării nu poate fi înțeles exclusiv prin prisma indicatorilor structurali.

Rezultatele au identificat și o serie de dezavantaje percepute ale migrației. Acestea au depășit dificultățile practice și au inclus pierderi emoționale asociate separării de membrii familiei, diminuării conexiunilor sociale, pierderii mediilor culturale familiare și modificării rolurilor și identităților sociale construite anterior. Participanții au descris adesea migrația ca pe o experiență caracterizată simultan de câștiguri și pierderi, oportunitățile coexistând cu costuri emoționale semnificative.

Două teme au apărut ca fiind deosebit de importante în relatările participanților: decalajul în creșterea copiilor și absența vieții sociale. Decalajul în creșterea copiilor se referă la tensiunile experimentate de părinții migranți atunci când încearcă să reconcilieze valorile culturale și practicile parentale proprii cu normele, așteptările și cadrele juridice ale societăților gazdă. Mulți participanți și-au exprimat preocupările privind diferențele intergeneraționale, transmiterea valorilor culturale, autoritatea parentală și dificultățile asociate creșterii copiilor între două sisteme culturale diferite.

Absența vieții sociale a reprezentat o altă provocare recurentă, în special în rândul participanților care trăiau în contexte caracterizate prin relații interpersonale mai limitate sau oportunități reduse de interacțiune socială. Mulți participanți au descris dificultăți în construirea unor prietenii profunde, dezvoltarea unor rețele sociale stabile și atingerea nivelului de conectare socială pe care îl experimentaseră anterior în Siria. Această temă a fost strâns legată de discuțiile privind apartenența și sentimentul de comunitate.

La nivelul contextelor naționale au apărut diferențe importante. Participanții din Suedia au făcut referire frecvent la izolarea socială, relațiile sociale limitate, dificultățile parentale, caracterul mecanizat al vieții cotidiene, nivelul ridicat al taxelor și condițiile climatice ca surse de nemulțumire. În Germania au fost mai vizibile dificultățile legate de complexitatea administrativă, birocrăție și cerințele instituționale. În România, barierele lingvistice și rețelele sociale limitate au fost printre cele

mai frecvent menţionate provocări, deşi acestea au fost adesea însoţite de evaluări mai pozitive privind interacţiunile sociale şi acceptarea interpersonală.

Experienţele de discriminare şi acceptare socială au evidenţiat la rândul lor modele diferenţiate în funcţie de gen. Femeile au discutat mai frecvent despre provocările asociate diferenţelor culturale şi religioase, vizibilităţii şi percepţiilor sociale, în timp ce bărbaţii au accentuat dificultăţile legate de ocuparea forţei de muncă, recunoaşterea profesională şi interacţiunile instituţionale. Deşi participanţii nu au descris în general forme extinse de discriminare directă şi explicită, mulţi au făcut referire la forme subtile de excludere, distanţă socială sau acceptare limitată.

Diferenţe au apărut şi între participanţii singuri şi cei căsătoriţi în ceea ce priveşte provocările psihologice. Participanţii căsătoriţi au descris mai frecvent presiunile asociate responsabilităţilor familiale, creşterii copiilor şi echilibrării cerinţelor adaptării cu obligaţiile familiale. Participanţii necăsătoriţi au accentuat mai ales singurătatea, lipsa sprijinului emoţional, incertitudinea privind relaţiile viitoare şi dificultăţile de construire a unor legături sociale stabile.

În ansamblu, rezultatele demonstrează că experienţele negative şi barierele adaptării au avut un caracter multidimensional şi interconectat. Dificultăţile nu au rezultat dintr-un singur factor, ci din interacţiunea unor influenţe personale, sociale, culturale, instituţionale şi contextuale. Aceste provocări au afectat nu doar adaptarea psihosocială, ci şi sentimentul de apartenenţă, participare şi integrare comunitară.

Rezultatele indică faptul că dificultăţile de adaptare au apărut rareori ca probleme izolate. Participanţii au descris frecvent lanţuri de provocări interconectate, în care o dificultate conducea la apariţia sau intensificarea altora. De exemplu, barierele lingvistice limitau accesul la oportunităţi de angajare, reduceau interacţiunile sociale şi complica comunicarea cu instituţiile. În mod similar, incertitudinea juridică afecta planificarea viitorului, bunăstarea psihologică, stabilitatea familială şi participarea comunitară. Aceste modele sugerează că dificultăţile adaptării trebuie înţelese ca procese interdependente şi nu ca obstacole separate.

Rezultatele arată, de asemenea, că succesul într-un domeniu al adaptării nu elimină automat dificultăţile din alte domenii. Mai mulţi participanţi au raportat existenţa unui loc de muncă stabil, a rezidenţei legale şi a unor condiţii de viaţă satisfăcătoare, în timp ce continuau să experimenteze singurătate, apartenenţă socială redusă sau presiuni psihologice persistente. Această constatare evidenţiază caracterul multidimensional al adaptării şi susţine ideea că integrarea nu poate fi evaluată exclusiv prin indicatori structurali. Adaptarea sustenabilă pare să depindă de prezenţa simultană a stabilităţii juridice, participării sociale, relaţiilor de sprijin, bunăstării psihologice şi oportunităţilor de apartenenţă comunitară semnificativă.

6.3 Sinteză integrativă a rezultatelor

Rezultatele studiului indică faptul că adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate în rândul migranţilor sirieni nu pot fi înţelese ca rezultate izolate determinate de un singur factor. Dimpotrivă, ele apar prin interacţiunea continuă a unor dimensiuni personale, sociale, instituţionale, juridice, culturale şi temporale. Experienţele participanţilor reflectă un proces dinamic în care adaptarea se dezvoltă prin negocierea permanentă dintre resurse şi provocări, dintre oportunităţi şi constrângeri, precum şi dintre capacităţile individuale şi caracteristicile societăţii gazdă.

6.3.1 Dimensiuni care modelează adaptarea psihosocială

Analiza a identificat mai multe dimensiuni interconectate care modelează adaptarea psihosocială. Acestea includ factori personali asociați caracteristicilor individuale și strategiilor de coping, factori sociali legați de relații și rețele de sprijin, dimensiuni instituționale și juridice asociate drepturilor, statutului de rezidență și accesului la servicii, dimensiuni economice legate de ocuparea forței de muncă și stabilitatea financiară, precum și dimensiuni contextuale reflectând caracteristicile societății gazdă și politicile sale de integrare.

Rezultatele sugerează că adaptarea nu poate fi explicată printr-o singură dimensiune. Stabilitatea economică, de exemplu, s-a dovedit adesea insuficientă pentru a asigura rezultate pozitive atunci când era însoțită de izolare socială sau apartenență comunitară redusă. În mod similar, relațiile sociale de sprijin nu au putut compensa întotdeauna incertitudinea juridică prelungită sau barierele instituționale. Adaptarea pozitivă a apărut cel mai frecvent atunci când mai multe dimensiuni facilitatoare au funcționat simultan și s-au consolidat reciproc.

Rezultatele indică, de asemenea, că adaptarea nu reprezintă o stare fixă, ci un proces dinamic și evolutiv. Participanții au descris frecvent perioade de progres urmate de dificultăți și regresii, reflectând schimbările continue ale circumstanțelor personale, familiale, instituționale și sociale pe parcursul experienței migrației.

6.3.2 Dimensiuni intercorelate ale sentimentului de comunitate identificate în rezultate

Rezultatele au demonstrat că sentimentul de comunitate nu reprezintă o dimensiune independentă de adaptarea psihosocială, ci se dezvoltă prin interacțiunea continuă a mai multor procese sociale și psihologice. Experiențele participanților sugerează că apartenența comunitară este influențată simultan de oportunitățile de participare socială, de relațiile interpersonale, de recunoașterea socială, de accesul la resurse și de percepțiile privind acceptarea în cadrul societății gazdă.

Analiza a evidențiat existența unor legături strânse între diferitele componente ale sentimentului de comunitate. Sentimentul de apartenență a fost asociat frecvent cu posibilitatea construirii unor relații sociale stabile și semnificative. Participarea la viața comunitară a fost influențată de accesul la oportunități sociale și instituționale, iar percepțiile privind acceptarea și recunoașterea au fost strâns legate de experiențele cotidiene ale interacțiunii cu membrii societății gazdă.

Rezultatele au arătat că sentimentul de comunitate nu depinde exclusiv de durata șederii într-o țară sau de gradul de integrare economică. Unii participanți care locuiau de mulți ani în societățile gazdă au continuat să descrie sentimente de distanță socială și apartenență limitată, în timp ce alții au raportat niveluri ridicate de conectare comunitară după perioade relativ scurte de rezidență. Aceste diferențe sugerează că sentimentul de comunitate este modelat în primul rând de calitatea experiențelor sociale și de posibilitatea dezvoltării unor relații semnificative, mai degrabă decât de simpla prezență în contextul gazdă.

În plus, rezultatele indică faptul că sentimentul de comunitate poate avea multiple puncte de referință. Pentru unii participanți, acesta a fost asociat în principal cu comunitatea siriană din țara gazdă, în timp ce pentru alții a fost legat de relațiile construite cu membrii societății gazdă sau de

participarea în diferite spații sociale și profesionale. Astfel, apartenența comunitară apare ca un proces complex și multidimensional, care poate include simultan mai multe niveluri de identificare și conectare socială.

6.3.3 Traectorii care conduc la dificultăți de adaptare psihosocială și la un sentiment redus de comunitate

Analiza comparativă a permis identificarea unor traectorii recurente care contribuie la dificultățile de adaptare și la dezvoltarea unui sentiment redus de comunitate. Aceste traectorii nu reprezintă etape fixe sau universale, ci modele interpretative care au apărut în mod repetat în experiențele participanților.

Una dintre cele mai frecvente traectorii a fost asociată cu barierele lingvistice. Dificultățile de comunicare limitau accesul la oportunități educaționale și profesionale, reduceau interacțiunile sociale și îngreunau relația cu instituțiile. În timp, aceste dificultăți contribuiau la reducerea participării sociale și la apariția unor sentimente de izolare și apartenență limitată.

O altă traiectorie a fost asociată cu relațiile sociale restrânse. Participanții care dispuneau de rețele sociale reduse sau care întâmpinau dificultăți în construirea unor relații semnificative descriau frecvent niveluri mai ridicate de singurătate, alienare și distanță față de societatea gazdă. În astfel de situații, integrarea structurală nu era suficientă pentru a genera un sentiment autentic de apartenență.

Rezultatele au evidențiat și impactul incertitudinii juridice și instituționale. Participanții care se confruntau cu proceduri administrative complexe, întâzieri sau lipsa predictibilității raportau frecvent niveluri mai ridicate de stres și dificultăți în planificarea viitorului. Aceste experiențe afectau nu doar bunăstarea psihologică, ci și disponibilitatea de a investi emoțional și social în societatea gazdă.

În cazul participanților căsătoriți și al părinților, provocările asociate creșterii copiilor și diferențelor culturale au reprezentat o altă sursă importantă de tensiune. Încercarea de a reconcilia valorile culturale de origine cu normele și practicile societății gazdă a generat uneori conflicte, incertitudine și sentimente de pierdere culturală.

Împreună, aceste traectorii evidențiază caracterul cumulativ al dificultăților de adaptare. Rareori un singur factor explica experiențele negative; mai degrabă, dificultățile apăreau atunci când mai multe obstacole se suprapuneau și se consolidau reciproc.

6.3.4 Model interpretativ al adaptării psihosociale și al sentimentului de comunitate bazat pe rezultatele studiului

Modelul interpretativ dezvoltat pe baza rezultatelor sugerează că adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate sunt modelate prin interacțiunea continuă dintre mai multe categorii de factori. Acestea includ factorii individuali, precum reziliența, flexibilitatea, motivația și strategiile de coping; factorii sociali, care cuprind relațiile familiale, rețelele de sprijin și oportunitățile de participare socială; factorii instituționali și juridici, precum statutul legal, accesul la servicii și programele de integrare; factorii culturali și relaționali, inclusiv limba, normele culturale și experiențele de acceptare

sau discriminare; precum şi factorii temporali şi biografici, asociaţi cu vârsta, etapa de viaţă, tipul migraţiei şi durata şederii în societatea gazdă.

Rezultatele sugerează că adaptarea psihosocială pozitivă apare atunci când aceste dimensiuni funcţionează complementar şi se consolidează reciproc. În schimb, dificultăţile tind să apară atunci când mai multe bariere se acumulează simultan şi limitează participarea socială, dezvoltarea relaţiilor semnificative şi sentimentul de apartenenţă. Modelul evidenţiază, de asemenea, caracterul reciproc al relaţiei dintre adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate, fiecare dintre acestea funcţionând atât ca rezultat, cât şi ca factor care facilitează dezvoltarea celeilalte pe parcursul experienţei migraţiei.

7. Cadru orientativ pentru consolidarea adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate

Pornind de la rezultatele prezentei cercetări, a fost elaborat un cadru orientativ destinat transformării rezultatelor empirice în recomandări practice care pot sprijini adaptarea, sentimentul de comunitate şi integrarea migranţilor. Acest cadru reprezintă una dintre principalele contribuţii aplicative ale studiului şi a fost conceput pentru a reduce distanţa dintre cunoaşterea academică şi implementarea politicilor publice.

Cadrul este fundamentat pe experienţele şi perspectivele migranţilor sirieni care trăiesc în Germania, Suedia şi România. În loc să se bazeze exclusiv pe presupuneri teoretice sau pe priorităţi instituţionale, acesta porneşte direct de la factorii identificaţi de participanţi ca facilitând sau împiedicând adaptarea şi dezvoltarea sentimentului de comunitate. În consecinţă, cadrul urmăreşte să ofere recomandări sensibile la context, capabile să răspundă caracterului multidimensional al experienţelor migratorii.

7.1 Principii directoare

Cadrul propus se bazează pe mai multe principii fundamentale desprinse din rezultatele cercetării.

În primul rând, adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate sunt înţelese ca procese multidimensionale care implică dimensiuni psihologice, sociale, culturale, juridice, educaţionale şi economice. În consecinţă, intervenţiile eficiente necesită abordări integrate, care să depăşească măsurile izolate concentrate asupra unui singur aspect al vieţii migranţilor.

În al doilea rând, adaptarea este privită ca un proces dinamic şi de lungă durată, şi nu ca un rezultat unic care poate fi atins imediat după sosire. Prin urmare, intervenţiile trebuie să răspundă atât nevoilor imediate de stabilire, cât şi obiectivelor pe termen lung legate de participare, apartenenţă şi stabilitate.

În al treilea rând, cadrul adoptă o perspectivă bazată pe resurse şi capacităţi. Deşi recunoaşte dificultăţile cu care se confruntă migranţii, acesta evidenţiază totodată rezilienţa, resursele personale, capacitatea de adaptare şi rolul activ al migranţilor în propriile procese de integrare. Astfel, politicile şi intervenţiile ar trebui să valorifice aceste resurse şi nu să se concentreze exclusiv asupra vulnerabilităţilor.

În al patrulea rând, cadrul subliniază principiul responsabilităţii partajate. Adaptarea şi integrarea reuşită nu depind exclusiv de eforturile migranţilor, ci şi de capacitatea instituţiilor, comunităţilor

locale, furnizorilor de servicii şi mediului politic de a răspunde nevoilor acestora. Integrarea este astfel conceptualizată ca un proces reciproc, care implică atât migranţii, cât şi societăţile gazdă.

7.2 Grupuri-ţintă şi actori implicaţi

Cadrul se adresează unei game largi de actori implicaţi în procesele de migraţie şi integrare.

La nivel instituţional, recomandările sunt destinate guvernelor naţionale, autorităţilor locale, municipalităţilor, agenţiilor pentru migraţie şi furnizorilor de servicii publice. La nivel comunitar, cadrul vizează organizaţiile societăţii civile, instituţiile educaţionale, asociaţiile comunitare, angajatorii şi iniţiativele locale care lucrează cu populaţiile migrante. În plus, unele recomandări sunt relevante pentru migranţi înşişi şi pentru reţelele informale de sprijin, precum familiile, prietenii şi grupurile comunitare.

Implicarea acestor actori multipli reflectă una dintre concluziile centrale ale cercetării, şi anume faptul că rezultatele adaptării se formează prin interacţiunea dintre experienţele individuale şi condiţiile structurale mai largi.

7.3 Domenii de intervenţie

Cadrul propus este organizat în jurul a trei domenii interconectate care au rezultat direct din analiza empirică şi din interpretarea rezultatelor. Deşi sunt prezentate separat din motive analitice, aceste domenii sunt strâns legate între ele şi se influenţează reciproc. Îmbunătăţirea unui domeniu poate genera efecte pozitive asupra celorlalte, în timp ce dificultăţile dintr-o anumită arie pot afecta procesele de adaptare în mai multe planuri simultan.

Împreună, aceste domenii oferă o perspectivă comprehensivă asupra factorilor care modelează adaptarea psihosocială, integrarea şi sentimentul de comunitate în rândul migranţilor sirieni.

7.3.1 Adaptarea psihosocială

Primul domeniu vizează consolidarea bunăstării psihologice, a stabilităţii emoţionale, a rezilienţei, a capacităţilor de coping şi a accesului la servicii de suport psihosocial. Rezultatele cercetării au arătat că adaptarea psihosocială este influenţată nu doar de experienţele anterioare migraţiei şi de expunerea la factori stresori, ci şi de securitatea juridică, relaţiile sociale, situaţia familială, stabilitatea economică şi percepţiile privind oportunităţile viitoare.

Participanţii au descris frecvent adaptarea ca pe un proces continuu şi evolutiv, mai degrabă decât ca pe un rezultat fix. În acest context, menţinerea resurselor psihologice şi emoţionale pe parcursul diferitelor etape ale experienţei migratorii apare ca o condiţie esenţială pentru adaptarea pe termen lung.

Rezultatele au evidenţiat, de asemenea, faptul că dificultăţile psihologice nu se limitează la perioada imediat următoare migraţiei. Sentimentele de incertitudine, singurătate, presiune emoţională, preocupările identitare şi grijile legate de membrii familiei pot persista chiar şi după obţinerea stabilităţii juridice sau economice. În plus, experienţele participanţilor au variat în funcţie de vârstă, statut marital, tipul migraţiei şi ţara de rezidenţă, ceea ce sugerează că adaptarea psihosocială este rezultatul interacţiunii dintre factori personali şi contextuali.

În consecință, intervențiile recomandate includ extinderea accesului la servicii de suport psihosocial, creșterea gradului de informare privind resursele de sănătate mintală disponibile, dezvoltarea unor intervenții psihologice sensibile cultural, susținerea programelor de dezvoltare a rezilienței, consolidarea mecanismelor de identificare și referire timpurie și integrarea dimensiunii sănătății mintale în programele generale de integrare. O atenție specială ar trebui acordată abordărilor preventive și intervențiilor care recunosc caracterul de lungă durată și evolutiv al procesului de adaptare.

7.3.2 Adaptarea socială

Al doilea domeniu se concentrează asupra capacității migranților de a construi relații sociale, de a participa la viața comunitară, de a accesa oportunități educaționale și profesionale și de a interacționa eficient cu instituțiile și membrii societății gazdă. Rezultatele cercetării au arătat că adaptarea socială ocupă o poziție centrală în modelarea atât a rezultatelor practice ale integrării, cât și a bunăstării generale a migranților. Participanții au asociat frecvent adaptarea reușită cu existența unor oportunități de interacțiune semnificativă, cu accesul la rețele sociale de sprijin, cu disponibilitatea informațiilor necesare și cu capacitatea de a gestiona eficient cerințele vieții cotidiene în societatea gazdă.

În același timp, rezultatele au evidențiat faptul că adaptarea socială poate fi îngreunată de bariere lingvistice, relații sociale limitate, oportunități reduse de participare, experiențe de excludere și dificultăți în accesarea resurselor instituționale. Analiza comparativă a arătat că aceste dificultăți nu sunt distribuite uniform între participanți, ci variază în funcție de caracteristicile individuale și de contextul social și instituțional în care are loc procesul de integrare.

Un rezultat important al studiului este rolul central al relațiilor sociale în susținerea adaptării. Participanții care dispuneau de rețele de sprijin puternice au descris niveluri mai ridicate de stabilitate, încredere și participare socială. Relațiile cu membrii familiei, prietenii, comunitatea siriană, vecinii, colegii și membrii societății gazdă au funcționat ca surse importante de informații, sprijin emoțional și orientare practică.

Prin urmare, intervențiile recomandate includ programe de învățare a limbii integrate cu activități sociale și culturale, inițiative de sprijin educațional și profesional, programe de mentorat, grupuri de sprijin reciproc, activități de dialog intercultural, programe de sprijin pentru familie și oportunități de voluntariat și participare civică. Deoarece relațiile sociale au reprezentat unul dintre cei mai importanți factori facilitatori identificați în experiențele participanților, intervențiile nu ar trebui să se limiteze la furnizarea de informații, ci să creeze în mod activ contexte care favorizează interacțiunile sociale semnificative între migranți și membrii comunităților gazdă.

7.3.3 Sentimentul de comunitate

Al treilea domeniu vizează apartenența, participarea, recunoașterea socială, influența și atașamentul emoțional față de societatea gazdă. Rezultatele au demonstrat că sentimentul de comunitate nu poate fi obținut exclusiv prin integrare economică sau juridică, ci necesită participare socială semnificativă, relații reciproce și experiențe de acceptare și recunoaștere.

Participanţii au făcut frecvent distincţia între simplul fapt de a locui într-o ţară şi sentimentul de a face parte din aceasta. Numeroase relatări au indicat că obţinerea unui loc de muncă, a rezidenţei legale sau chiar a cetăţeniei nu conduce automat la dezvoltarea unui sentiment autentic de apartenenţă. În schimb, acest sentiment pare să se construiască gradual prin experienţe cotidiene de interacţiune, prin participarea la viaţa comunităţii şi prin percepţia că prezenţa şi contribuţia individului sunt apreciate şi recunoscute.

Rezultatele au arătat, de asemenea, că sentimentul de comunitate este influenţat de gradul de încredere în instituţii, de experienţele de participare socială şi de oportunităţile de implicare în procesele comunitare. În sens opus, experienţele de discriminare, izolarea socială, relaţiile superficiale şi excluderea din procesele decizionale pot reduce sentimentul de apartenenţă chiar şi atunci când alte dimensiuni ale adaptării par să funcţioneze satisfăcător.

În consecinţă, intervenţiile recomandate se concentrează pe consolidarea participării comunitare, promovarea spaţiilor publice incluzive, stimularea interacţiunii interculturale, susţinerea iniţiativelor comunitare locale, extinderea oportunităţilor de implicare civică şi dezvoltarea unor contexte care facilitează recunoaşterea reciprocă între migranţi şi comunităţile gazdă. O atenţie specială trebuie acordată iniţiativelor care permit migranţilor să treacă de la rolul de beneficiari pasivi ai serviciilor la cel de participanţi activi şi contributori în cadrul comunităţilor lor, deoarece participarea însăşi a apărut ca unul dintre cele mai importante mecanisme de dezvoltare a apartenenţei şi integrării pe termen lung.

7.4 Niveluri de intervenţie

Cadrul propus recomandă intervenţii care funcţionează simultan la mai multe niveluri.

La nivel individual, intervenţiile urmăresc consolidarea capacităţilor de coping, dezvoltarea competenţelor lingvistice, creşterea rezilienţei psihologice şi îmbunătăţirea accesului la informaţii şi resurse disponibile.

La nivel familial, intervenţiile se concentrează asupra sprijinirii bunăstării familiale, a competenţelor parentale, a comunicării între generaţii şi a provocărilor asociate creşterii copiilor în contexte multiculturale.

La nivel comunitar, accentul este pus pe participare socială, dialog intercultural, implicare comunitară şi dezvoltarea relaţiilor dintre migranţi şi membrii societăţii gazdă.

La nivel instituţional, recomandările vizează accesul la servicii, stabilitatea juridică, simplificarea procedurilor administrative, facilitarea accesului la ocuparea forţei de muncă şi creşterea capacităţii instituţiilor de a răspunde nevoilor populaţiilor migrante.

La nivelul politicilor publice, cadrul subliniază importanţa planificării pe termen lung, a mecanismelor sustenabile de finanţare, a sistemelor de evaluare şi a strategiilor de integrare fundamentate pe dovezi empirice.

7.5 Lecții comparative din Germania, Suedia și România

Una dintre caracteristicile distinctive ale cadrului propus este fundamentarea sa comparativă. Analiza experiențelor din cele trei contexte naționale a generat o serie de lecții care pot fi transferate și adaptate în alte contexte.

Experiența germană evidențiază importanța existenței unor trasee instituționale clare, a programelor organizate de integrare și a mecanismelor structurate de sprijin. În același timp, aceasta atrage atenția asupra necesității reducerii complexității birocratice și a sarcinilor administrative excesive care pot încetini procesele de adaptare.

Experiența suedeză demonstrează valoarea stabilității juridice, a sistemelor extinse de protecție socială și a investițiilor susținute în politicile de integrare. Totodată, aceasta evidențiază importanța abordării izolării sociale, a dificultăților parentale și a problemelor legate de apartenența pe termen lung, chiar și în contexte caracterizate printr-un nivel ridicat de sprijin instituțional.

Experiența românească scoate în evidență rolul pozitiv al acceptării sociale, al relațiilor interpersonale și al participării locale. Rezultatele sugerează că mediile sociale favorabile pot facilita semnificativ adaptarea chiar și în situațiile în care structurile formale de integrare sunt mai puțin dezvoltate.

Privite împreună, aceste experiențe indică faptul că politicile eficiente de integrare necesită un echilibru între sprijinul instituțional, participarea comunitară, relațiile sociale și dezvoltarea unui sentiment autentic de apartenență pe termen lung.

7.6 Mecanisme de implementare și monitorizare

Pentru a asigura aplicabilitatea practică a cadrului propus, au fost formulate recomandări referitoare la implementare și evaluare.

Implementarea trebuie să se bazeze pe cooperarea dintre instituțiile guvernamentale, autoritățile locale, organizațiile societății civile, instituțiile educaționale și comunitățile de migranți. Responsabilitățile fiecărui actor trebuie clar definite, iar intervențiile trebuie susținute prin planuri realiste de implementare și prin mecanisme de finanțare sustenabile.

Monitorizarea și evaluarea ar trebui să utilizeze indicatori măsurabili asociați adaptării psihosociale, adaptării sociale și sentimentului de comunitate. Acești indicatori pot include nivelul participării la programele de integrare, rezultatele învățării limbii, gradul de participare comunitară, accesul la servicii, nivelurile percepute de apartenență și alte dimensiuni relevante identificate în cadrul cercetării.

7.7 Prioritizarea strategică a intervențiilor

Având în vedere limitările practice legate de resurse și capacitatea de implementare, cadrul propune o abordare etapizată a intervențiilor.

Prioritățile pe termen scurt includ dezvoltarea resurselor informaționale multilingve, serviciile de orientare juridică, facilitarea accesului la serviciile esențiale, extinderea suportului psihosocial, accesul la servicii psihologice specializate, oportunitățile de învățare a limbii, mecanismele de combatere a discriminării și creșterea gradului de informare privind drepturile și responsabilitățile migranților.

Prioritățile pe termen mediu se concentrează asupra integrării educaționale și profesionale, programelor de sprijin reciproc, inițiativelor dedicate familiilor, activităților de dialog intercultural, oportunităților de voluntariat și participare civică, precum și asupra îmbunătățirii procedurilor administrative.

Prioritățile pe termen lung includ dezvoltarea unor centre comunitare multiculturale sustenabile, programe dedicate provocărilor integrării pe termen lung, reforme ale politicilor bazate pe evaluare continuă, mecanisme stabile de finanțare și consolidarea parteneriatelor dintre actorii instituționali și cei comunitari.

Prin această abordare etapizată, cadrul urmărește să răspundă atât nevoilor imediate de adaptare, cât și proceselor de lungă durată asociate apartenenței, participării și integrării sociale.

8. Contribuții științifice, limitări și direcții pentru cercetări viitoare

Prezentul studiu aduce o serie de contribuții teoretice, metodologice și practice în domeniile studiilor migrației, sociologiei, psihologiei comunitare și cercetării adaptării psihosociale.

Una dintre principalele contribuții ale cercetării constă în designul său calitativ comparativ, care examinează experiențele migranților sirieni în trei contexte europene distincte: Germania, Suedia și România. Deși literatura existentă s-a concentrat frecvent asupra unor contexte naționale individuale, în special Germania și Suedia, studiile calitative comparative care investighează simultan mai multe contexte europene rămân relativ limitate. Includerea României este deosebit de importantă, având în vedere reprezentarea redusă a acestui context în literatura de specialitate, în ciuda relevanței sale crescânde în dinamica migrației contemporane.

O altă contribuție importantă a studiului constă în integrarea conceptelor de adaptare psihosocială și sentiment al comunității într-un cadru analitic unic. Deși ambele concepte au fost analizate extensiv în cercetările privind migrația, ele sunt adesea abordate separat sau tratate ca rezultate paralele. Rezultatele prezentei cercetări demonstrează că relația dintre adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate este una reciprocă și dinamică, fiecare proces influențându-l și consolidându-l pe celălalt. Prin examinarea simultană a acestor concepte, studiul oferă o perspectivă mai cuprinzătoare asupra integrării migranților, depășind indicatorii structurali tradiționali și evidențiind interacțiunea dintre bunăstarea psihologică, participarea socială, apartenența și atașamentul față de comunitate.

O contribuție suplimentară este reprezentată de rolul central acordat conceptului de sentiment al comunității. În timp ce numeroase studii asupra migrației se concentrează în principal asupra integrării economice, statutului juridic, ocupării forței de muncă, educației sau învățării limbii, prezenta cercetare evidențiază importanța dimensiunilor subiective ale adaptării, în special apartenența, participarea, conectarea socială și calitatea de membru al comunității. Rezultatele demonstrează că indicatorii obiectivi ai integrării nu sunt suficienți pentru a explica experiențele trăite ale migranților și rezultatele adaptării pe termen lung.

Studiul contribuie, de asemenea, la literatura existentă prin examinarea interacțiunii dintre adaptarea psihosocială, sentimentul de comunitate și o serie de variabile sociodemografice, inclusiv genul, vârsta, statutul marital, tipul migrației, țara de rezidență și durata șederii după migrație. În loc să trateze migranții ca pe un grup omogen, rezultatele evidențiază variații importante în ceea ce privește experiențele, provocările, resursele și traiectoriile de adaptare între diferite categorii demografice.

Această perspectivă contribuie la o înţelegere mai nuanţată a proceselor de adaptare şi subliniază importanţa abordărilor sensibile la context atât în cercetare, cât şi în elaborarea politicilor publice.

O contribuţie suplimentară rezultă din explorarea sistematică a diferenţelor dintre grupurile sociodemografice. Analiza nu s-a limitat la experienţele generale ale migraţiei, ci a examinat diferenţele asociate cu genul, vârsta, statutul marital, tipul migraţiei, durata şederii şi ţara de rezidenţă. Această perspectivă comparativă evidenţiază modul în care procesele de adaptare sunt influenţate de intersecţia dintre caracteristicile individuale şi condiţiile contextuale, relevând modele care pot rămâne invizibile în analizele mai generale.

Din punct de vedere metodologic, studiul contribuie prin designul său calitativ exploratoriu, care a permis o analiză aprofundată a experienţelor şi interpretărilor subiective ale migranţilor. Utilizarea interviurilor semi-structurate, a strategiilor de recrutare prin eşantionare de tip bulgăre de zăpadă, a analizei tematice, a procedurilor de triangulare şi a comparaţiilor între contexte multiple a facilitat dezvoltarea unei înţelegeri bogate şi detaliate a proceselor de adaptare. Cercetarea contribuie suplimentar prin integrarea perspectivelor individuale cu factorii contextuali şi structurali, oferind astfel o interpretare multidimensională a experienţelor migraţiei.

O altă contribuţie importantă este dezvoltarea unor modele conceptuale şi interpretative derivate direct din naraţiunile participanţilor. Aceste modele ilustrează relaţiile dintre factorii facilitatori şi inhibitorii, procesele de adaptare psihosocială şi dimensiunile sentimentului de comunitate. Prin depăşirea nivelului descriptiv al rezultatelor, studiul propune un cadru interpretativ care explică modul în care adaptarea şi apartenenţa se dezvoltă prin interacţiunea dintre factorii personali, sociali, instituţionali şi contextuali.

Modelele interpretative elaborate în cadrul cercetării reprezintă, de asemenea, o contribuţie teoretică importantă. În loc să descrie doar factorii facilitatori şi inhibitorii, analiza avansează către explicarea relaţiilor dintre aceşti factori şi a mecanismelor prin care influenţează adaptarea psihosocială şi sentimentul de comunitate. Prin identificarea dimensiunilor interconectate, a traseelor care conduc la dificultăţi de adaptare şi a relaţiilor reciproce dintre adaptare şi apartenenţă, studiul depăşeşte descrierea tematică şi oferă o înţelegere mai explicativă a experienţelor migranţilor.

Pe lângă contribuţiile sale teoretice, studiul oferă şi o valoare practică prin dezvoltarea unui cadru orientativ destinat consolidării adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate în rândul migranţilor. Acest cadru transpune rezultatele empirice în recomandări şi strategii de implementare sensibile la context, care pot sprijini factorii de decizie, practicienii, furnizorii de servicii şi organizaţiile care activează în domeniul migraţiei şi integrării.

Spre deosebire de numeroase studii care se încheie cu recomandări generale, prezenta cercetare transformă rezultatele într-un cadru orientativ structurat, fundamentat direct pe experienţele participanţilor. Acesta include dimensiuni psihologice, sociale şi comunitare şi propune domenii de intervenţie, mecanisme de implementare, indicatori de monitorizare şi recomandări adaptate diferiţilor actori implicaţi. Această componentă aplicativă consolidează relevanţa practică a studiului şi sporeşte potenţialul său de contribuţie la dezvoltarea politicilor şi practicilor de integrare.

În pofida acestor contribuţii, trebuie recunoscute şi anumite limitări ale cercetării. Natura calitativă a studiului privilegiază profunzimea înţelegerii în detrimentul generalizării statistice. Prin urmare,

rezultatele trebuie interpretate ca oferind perspective analitice asupra experiențelor de adaptare și nu ca reprezentând totalitatea migranților sirieni care trăiesc în țările analizate. Deși eșantionul a inclus participanți cu caracteristici demografice și trasee migratorii diverse, acesta nu poate surprinde întreaga varietate de experiențe existente în populațiile migrante mai largi.

De asemenea, studiul se bazează în principal pe relatări autoreportate, care pot fi influențate de memorie, interpretări personale și evaluări subiective. Deși triangularea cu materiale calitative secundare a contribuit la consolidarea credibilității rezultatelor, relatările participanților rămân influențate de percepțiile și interpretările lor individuale.

În plus, caracterul transversal al cercetării surprinde experiențele într-un anumit moment al vieții migranților. Adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate sunt procese dinamice care evoluează în timp. În consecință, anumite experiențe, percepții și evaluări se pot modifica pe măsură ce statutul juridic, relațiile sociale, situația economică și condițiile de viață ale migranților evoluează.

Pornind de la aceste limitări, se conturează mai multe direcții pentru cercetări viitoare. Studiile viitoare ar putea extinde perspectiva comparativă prin includerea unor contexte europene suplimentare și a altor grupuri de migranți, pentru a explora în continuare modul în care diferite medii instituționale și sociale influențează traiectoriile adaptării. Cercetările comparative care includ atât destinații tradiționale, cât și destinații emergente de migrație ar putea fi deosebit de valoroase.

De asemenea, cercetările longitudinale ar putea contribui semnificativ la înțelegerea modului în care adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate evoluează în timp. Astfel de studii ar permite examinarea schimbărilor care apar pe parcursul diferitelor etape ale stabilirii, integrării și rezidenței pe termen lung.

Viitoarele cercetări ar putea beneficia și de utilizarea unor abordări mixte care să combine profunzimea analizei calitative cu posibilitățile analitice oferite de metodele cantitative. Aceste abordări ar putea contribui la o înțelegere mai solidă a relațiilor dintre condițiile structurale, experiențele individuale și rezultatele adaptării.

În cele din urmă, cercetările viitoare dedicate contextului românesc rămân deosebit de importante. Având în vedere numărul redus de studii care abordează acest context, investigațiile suplimentare ar putea contribui la dezvoltarea unei înțelegeri mai cuprinzătoare a experiențelor migrației, a proceselor de integrare și a sentimentului de comunitate în cadrul destinațiilor emergente de migrație din Europa de Est.

9. Concluzii finale

Prezenta cercetare a explorat adaptarea psihosocială și sentimentul de comunitate al migranților sirieni din Germania, Suedia și România printr-o abordare calitativă comparativă, menită să înțeleagă experiențele trăite ale migranților în contexte europene diferite. Prin examinarea atât a factorilor facilitatori și inhibitori, cât și a avantajelor și dezavantajelor percepute ale migrației, studiul a oferit o perspectivă multidimensională asupra proceselor de adaptare și asupra modului în care migranții negociază apartenența, participarea și integrarea în societățile gazdă.

Rezultatele demonstrează că adaptarea nu reprezintă un proces liniar sau uniform, ci o experiență dinamică și evolutivă, modelată de interacțiunea continuă dintre caracteristicile individuale, relațiile

sociale, structurile instituţionale, condiţiile juridice şi contextul societal mai larg. Cercetarea confirmă, de asemenea, că experienţele migranţilor diferă considerabil în funcţie de gen, vârstă, statut marital, tipul migraţiei, durata şederii şi ţara de rezidenţă, subliniind necesitatea depăşirii perspectivelor generalizatoare asupra populaţiilor migrante şi recunoaşterea diversităţii traseelor de adaptare.

Una dintre concluziile centrale ale studiului este că integrarea reuşită nu poate fi înţeleasă exclusiv prin intermediul indicatorilor economici, juridici sau educaţionali. Deşi aceste dimensiuni rămân importante, ele nu garantează în mod automat bunăstarea psihosocială sau dezvoltarea unui sentiment puternic de comunitate. Rezultatele arată că relaţiile sociale, experienţele de acceptare, oportunităţile de participare semnificativă, încrederea în instituţii şi sentimentul de apartenenţă joacă un rol la fel de important în modelarea rezultatelor adaptării.

Analiza comparativă evidenţiază totodată influenţa semnificativă a contextelor naţionale asupra experienţelor de adaptare. Deşi Germania, Suedia şi România diferă în ceea ce priveşte structurile instituţionale, sistemele de protecţie socială şi politicile de integrare, rezultatele sugerează că niciun context nu oferă o soluţie completă la provocările asociate migraţiei. Adaptarea eficientă apare mai degrabă atunci când sprijinul instituţional, stabilitatea juridică, participarea socială, acceptarea comunitară şi capacitatea individuală de acţiune funcţionează împreună şi se consolidează reciproc.

Dincolo de contribuţiile sale teoretice şi empirice, studiul a urmărit să transforme rezultatele cercetării în aplicaţii practice prin dezvoltarea unui cadru orientativ destinat consolidării adaptării psihosociale şi a sentimentului de comunitate în rândul migranţilor. Acest cadru reflectă angajamentul cercetării de a conecta cunoaşterea academică cu dezvoltarea politicilor şi a intervenţiilor practice, oferind recomandări fundamentate pe experienţele trăite ale migranţilor şi adaptate diferitelor contexte de integrare.

În concluzie, cercetarea evidenţiază faptul că migraţia nu reprezintă doar un proces de relocare sau de stabilire juridică într-o nouă ţară, ci o experienţă umană complexă care implică identitate, relaţii sociale, participare şi apartenenţă. Înţelegerea adaptării necesită, prin urmare, atenţie atât asupra condiţiilor structurale care modelează oportunităţile migranţilor, cât şi asupra experienţelor subiective prin care aceştia construiesc sens, dezvoltă conexiuni sociale şi îşi formează un sentiment de comunitate în noile societăţi. Prin evidenţierea acestor dimensiuni, studiul contribuie la o înţelegere mai cuprinzătoare a fenomenului migraţiei şi oferă perspective care pot sprijini dezvoltarea unor politici şi practici de integrare mai incluzive, mai sensibile şi mai sustenabile.